

Перспективи діяльності саморегулювальних організацій на ринку кредитної кооперації в Україні

Стаття присвячена діяльності саморегулювальних організацій як складової частини системи регулювання фінансового ринку. Проаналізовано моделі саморегулювання, які сформувалися у світовій практиці, та можливості їх застосування на ринку кредитної кооперації України. Запропоновано основні рекомендації щодо створення саморегулювальної організації кредитних спілок та делегування їй окремих повноважень державного регулятора.

Ключові слова: система кредитної кооперації, саморегулювання, делегування повноважень, асоціація кредитних спілок, стабілізаційний фонд.

Перспективы деятельности саморегулируемых организаций на рынке кредитной кооперации в Украине

Статья посвящена деятельности саморегулируемых организаций как составляющей части системы регулирования финансового рынка. Проанализированы модели саморегулирования, сформировавшиеся в мировой практике, и возможности их применения на рынке кредитной кооперации Украины. Предложены основные рекомендации по созданию саморегулируемой организации кредитных союзов и делегирования ей отдельных полномочий государственного регулятора.

Ключевые слова: система кредитной кооперации, саморегулирование, делегирование полномочий, ассоциация кредитных союзов, стабилизационный фонд.

Prospects of activity self-regulatory organizations in the market of credit cooperatives in Ukraine

The article is devoted to the activities of self-regulatory organizations as part of the system of regulation of the financial market. Analyzed models of self-regulation, that have emerged in world practice, and their possible application in the market of credit cooperatives in Ukraine. The proposed main recommendations for creating a self-regulatory organization of credit unions and delegating to her certain powers of the state regulator.

Key words: cooperative credit system, self-regulation, the delegation of authority, association of credit unions, stabilization fund.

Постановка проблеми. На сьогодні проблема оптимізації управління різними галузями економіки є досить актуальною. Проведення адміністративної реформи, що передбачатиме скорочення кількості контролюючих органів, усунення надлишкових та дублюючих функцій та відповідно зменшення витрат державного бюджету, є одним з основних завдань сучасного українського суспільства на шляху до Європейського співтовариства.

При цьому необхідно забезпечити такий рівень нагляду та контролю за всіма вітчизняними галузями та ринками, який би позитивно вплинув на ефективність їх функціонування, сприяв подальшому розвитку та викликав довіру з боку інвесторів.

Одним зі способів розв'язання цього завдання може бути активне залучення до системи регулювання саморегулювальних організацій (СРО).

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Проблематиці саморегулювання, зокрема на фінансовому ринку, присвячено багато публікацій вчених, державних службовців та спеціалістів ринку. Серед науковців та практиків, які займалися дослідженням даної проблеми, М.О. Бурмака, Ж.Б. Гарбар, І.І. Рекуненко, Є.П. Бондаренко, К.Г. Отченаш, С.В. Міщенко, В.П. Левченко, С.О. Погрібний, Ю.М. Гавриленко та інші. Однак, незважаючи на значну кількість статей та публікацій, питання щодо діяльності саморегулювальних організацій на ринку кредитної кооперації як важливої складової частини фінансового ринку України лишається недостатньо дослідженим і потребує подальшого детального вивчення.

Метою статті є дослідження явища саморегулювання, можливостей його застосування та подальшого впливу на стан вітчизняного ринку кредитної кооперації.

Виклад основного матеріалу. На даний час кредитні спілки, які за своєю чисельністю займають суттєве місце на вітчизняному фінансовому ринку, переживають складні часи.

Серед основних проблемних питань, які стосуються їхньої діяльності, можна назвати недосконалість законодавства, недостатній рівень капіталізації, відсутність діючої інфраструктури, недовіра населення, низький рівень професійної кваліфікації співробітників, слабкий рівень менеджменту й технічної оснащеності переважної більшості кредитних спілок тощо. Проте найголовнішою проблемою системи кредитної кооперації в Україні є недостатня підтримка з боку держави та відсутність ефективних інструментів регулювання кредитних спілок, зокрема тих, що стосуються рефінансування/фінансового оздоровлення та гарантування/страхування вкладів їх членів. Як наслідок, останнім часом з'явилися заклики взагалі припинити діяльність кредитних спілок, оскільки процес погіршення ситуації у секторі кооперативного кредитування тільки стрімко прискорюється [1].

Станом на 31.12.2013 до Державного реєстру фінансових установ внесено інформацію про 624 кредитні спілки та 614 їх відокремлені підрозділи, членами яких є 980,9 тис. осіб. У кількісному вимірі кредитні займають 30% (624 од.) від загальної кількості небанківських фінансових уста-

Динаміка основних показників діяльності кредитних спілок за 2008–2013 роки*

Показник	Рік						Темп приросту, %				
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2009 до 2008	2010 до 2009	2011 до 2010	2012 до 2011	2013 до 2012
Кількість кредитних спілок (далі – КС), од.	829	755	659	613	617	624	- 8,9	- 12,7	- 7,0	0,7	1,1
Кількість членів КС, тис. осіб	2669,4	2190,3	1570,3	1062,4	1095,9	980,9	- 17,9	- 28,3	- 32,3	3,2	- 10,5
Кредити, надані КС своїм членам, млн. грн.	5572,8	3909,1	3349,5	2237,4	2531,0	2349,1	- 29,9	- 14,3	- 33,2	13,1	- 7,2
Внески (вклади) членів КС на депозитні рахунки, млн. грн.	3951,1	2959,3	1945,0	1185,5	1287,5	1330,1	- 25,1	- 34,3	- 39,0	8,6	3,3
Активи, млн. грн.	6064,9	4218,0	3432,2	2386,5	2656,9	2598,8	- 30,5	- 18,6	- 30,5	11,3	- 2,2
Капітал, млн. грн.	1714,0	765,8	1117,3	942,9	1088,7	1055,6	- 55,3	45,9	- 15,6	15,5	- 3,0

* Джерело: складено на основі даних Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (далі – Нацкомфінпослуг, Уповноважений орган) [2].

нов. У той час як частка ломбардів становить 23% (479 од.), страхових компаній – 20% (414 од.), фінансових компаній – 18% (377 од.), недержавних пенсійних фондів та інших кредитних установ – по 4% (81 од. та 85 од. відповідно).

Порівняно з іншими небанківськими установами за обсягами активів кредитні спілки займають суттєве місце, що свідчить про їхній значний потенціал на ринку фінансових послуг. Станом на 31.12.2013 активи кредитних спілок становили 2598,8 млн. грн., активи недержавних пенсійних фондів – 2089,8 млн. грн., активи ломбардів – 1518,6 млн. грн.

Динаміка основних показників діяльності кредитних спілок наведена у таблиці.

Як видно із таблиці, протягом 2008–2011 років основні показники діяльності кредитних спілок суттєво зменшилися. Це пояснюється, перш за все, наслідками проявів фінансової кризи. Проте не слід говорити лише про зміни зовнішнього середовища (девальвацію гривні, зміни у структурі платіжного балансу та експорту країни, зниження рівня зовнішніх запозичень, погіршення якості банківських активів та матеріального становища громадян). Необхідно звернути увагу і на внутрішні фактори, які дали про себе знати після прояву зовнішніх. Відсутність жорсткого законодавчого поля, неналежний нагляд та регулювання з боку державних органів, недостатня увага кредитних спілок до можливих ризиків або ж взагалі її відсутність призвели до розбалансування системи кредитної кооперації, наслідки якого не вдалося подолати дотепер.

І хоча за підсумками 2012 року на ринку кредитної кооперації відбулося поживлення та зростання всіх показників діяльності кредитних спілок, за підсумками 2013 року більшість основних показників знову погіршилися. Це свідчить про те, що даний ринок є нестабільним, а сучасні методи державного регулювання не дозволяють ефективно впливати на процеси, які на ньому відбуваються.

За даними Нацкомфінпослуг, за 2013 рік департаментом регулювання та нагляду за кредитними установами та бюро кредитних історій було проведено 78 перевірок піднаглядних установ, з яких: 57 – це перевірки кредитних спілок (у 2012 році – 43 перевірки). Це означає, що із загальної кількості кредитних спілок перевірено діяльність лише 9% [3; 4]. Отже, цілком імовірно, що діяльність кредитної спілки може не перевірятися протягом тривалого часу (один раз на 3–5 років) або взагалі жодного разу з моменту реєстрації. Разом із тим такі кредитні спілки можуть мати діючі ліцензії і активно

залучати внески (вклади) своїх членів на депозитні рахунки. При цьому гарантування повернення цих коштів на державному рівні не здійснюється. Неefективним є і пруденційний нагляд за кредитними спілками, адже аналіз звітних даних один раз на квартал не дає змоги вчасно виявити загрозові явища у діяльності кредитних спілок, а системи раннього попередження не існує.

Крім того, відсутні механізми стабілізації та фінансового оздоровлення кредитних спілок, повноцінний і сучасний інформаційно-звітний обмін між Нацкомфінпослуг та кредитними установами (подання звітності, інформування про зміни у нормативно-правовій базі, розробка нових рекомендацій тощо).

Одним зі способів розв'язання ситуації, що склалася на ринку кредитної кооперації, а також виведення кредитних спілок із кризового стану може стати саморегулювання, тобто делегування відповідними державними органами частини своїх повноважень самим учасникам ринку та їх об'єднанням – саморегулювним організаціям (далі – СРО).

СРО у світовій практиці визнають підприємницькі асоціації, добровільні об'єднання, які встановлюють для своїх членів формальні правила у веденні бізнесу та діють у національному масштабі і визнані державою як основні представники професійного співтовариства в галузі надання фінансових послуг [5].

Такі установи не лише справляють вагомий вплив на підтримання стабільності функціонування установ відповідного сектору, а й здатні більш оперативно реагувати на виникнення кризових явищ та ефективно їх долати порівняно з органами державної влади.

І хоча деякі науковці стверджують, що саморегулювання включає в себе процеси і самоврядування, і державне управління, більшість наполягає, що саморегулювання виступає як доповнення державного регулювання соціального життя суспільства і не може претендувати на повне витіснення державного регулювання в окремих сферах, адже є формою непрямого і неформального регулювання [6].

У будь-якому випадку СРО у світовій практиці є невід'ємною складовою регуляторної системи на фінансовому ринку. Цілі саморегулювання полягають у збереженні цілісності фінансових ринків, їх прозорості та ефективності, забезпеченні фінансової стабільності, зменшенні системних ризиків та захисті інтересів інвесторів [7].

Питання діяльності саморегульованих організацій в Україні не можна назвати новим. У чинному законодавстві можна зустріти визначення СРО, виокремити основні функції та загальні засади діяльності, проте основною проблемою розвитку саморегульованих організацій в Україні є відсутність відповідного спеціального закону.

Разом із тим поняття та функції СРО наводяться у законах, що регулюють той чи інший ринок: ринок цінних паперів, ринок фінансових послуг тощо.

Так, відповідно пункту дев'ятого статті 1 Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» СРО – це неприбуткове об'єднання фінансових установ, створене з метою захисту інтересів своїх членів та інших учасників ринків фінансових послуг та якому делегуються відповідними державними органами, що здійснюють регулювання ринків фінансових послуг, повноваження щодо розроблення і впровадження правил поведінки на ринках фінансових послуг та/або сертифікації фахівців ринку фінансових послуг. Законами України з питань регулювання ринків фінансових послуг можуть бути передбачені додаткові повноваження, які можуть делегуватися саморегульованим організаціям [8].

Що стосується саме ринку кредитної кооперації, то відповідно до частини сьомої статті 24 Закону України «Про кредитні спілки» за рішенням Уповноваженого органу однієї з всеукраїнських асоціацій кредитних спілок може бути надано статус саморегульованої організації кредитних спілок – членів асоціації.

СРО кредитних спілок у межах та в порядку, визначених Уповноваженим органом, має право: розробляти разом із кредитними спілками програми їх фінансового оздоровлення та контролювати виконання цих програм; здійснювати методичне забезпечення діяльності кредитних спілок; здійснювати навчання та сертифікацію фахівців кредитних спілок; розробляти і впроваджувати правила поведінки кредитних спілок на ринках фінансових послуг; проводити збір, узагальнення та попередній аналіз фінансової звітності кредитних спілок; здійснювати інші функції відповідно до статусу саморегульованої організації [9].

Статут та внутрішні положення СРО кредитних спілок у частині здійснення функцій, делегованих Уповноваженим органом, підлягають погодженню з його боку. Уповноважений орган здійснює моніторинг реалізації делегованих ним саморегульованої організації кредитних спілок функцій і у разі необхідності має право припиняти або відкликати відповідні повноваження включно до позбавлення асоціації кредитних спілок статусу саморегульованої організації [9].

СРО кредитних спілок у межах функцій, делегованих Уповноваженим органом, здійснює регуляторну діяльність з урахуванням вимог Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» [9].

Слід зазначити, що у 2010 році у Верховній Раді України був зареєстрований проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про кредитні спілки» [10], в якому визначалися умови, порядок створення, джерела фінансування СРО, основні її завдання та функції, проте на даний час він чинності не набрав. Умови та порядок делегування окремих повноважень регулятора одній із всеукраїнських асоціацій кредитних спілок визначені Положенням

про делегування Нацкомфінпослуг, окремих повноважень однієї з всеукраїнських асоціацій кредитних спілок, затвердженим розпорядженням Держфінпослуг від 03.10.2006 №6280 та зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 02.11.2006 за № 1186/13060 [11].

Загалом, засади діяльності СРО кредитних спілок визначені, проте немає єдиної концепції регулювання СРО на законодавчому рівні, і, як наслідок, єдина модель саморегулювання також відсутня.

На сучасному етапі у західній правовій доктрині виділяється дві основні моделі саморегулювання: американська модель (характерна для США) і європейська (характерна для країн Європейського Союзу).

Американська модель саморегулювання заснована в більшій мірі на індивідуальній свободі і найменшому державному втручанні. Така специфіка саморегулювання обумовлена традиціями регулювання як такого, яка сформувалася у США ще за часів прийняття Конституції: тоді батьки-засновники висловили глибоку стурбованість з приводу державного втручання і запропонували серйозні конституційні обмеження етатизму¹. Економічне регулювання відображає цю концепцію, віддаючи перевагу природнім законам дії попиту та пропозиції, та зведенню державного регулювання до мінімуму. Як наслідок, саморегулювання має більшу вагу. Воно є автономним і майже не передбачає додаткового контролю над діями саморегульованих організацій з боку держави. Влада лише здійснює моніторинг і консультує суб'єктів економічної діяльності, встановлюючи загальні рамки їх поведінки. Вчені пов'язують виникнення такої моделі саморегулювання також із відомою так званою «доктриною державної діяльності», яка передбачає наявність широкого спектру свобод у приватноправовому регулюванні і обмежує дії державних органів [6].

Так, наприклад, правила поведінки, розроблені саморегульованими організаціями, не погоджуються з державними органами, хоча повинні враховувати вимоги законів та підзаконних актів. Це призводить до того, що можливі випадки прийняття правил і норм, положення яких виходять за рамки правових вимог або встановлені в областях, де відсутні відповідні закони [5].

Зазначимо, що за такої моделі фактично відсутня система обов'язкової звітності саморегульованих організацій перед контролюючими органами. Контроль за дотриманням учасниками прийнятих норм, а також застосування відповідних заходів впливу у разі їх порушення, здійснюється самою саморегульованою організацією.

Європейська модель саморегулювання пов'язана з доктриною держави загального добробуту, відповідно до якої держава покликана не тільки гарантувати права і свободи приватних осіб, а й забезпечувати загальний добробут. Цю модель у західній правовій науці також іменують моделлю сорегулювання/співрегулювання, в якій саморегулювання є доповненням державного регулювання і навпаки [6].

За такої моделі держава делегує окремі повноваження саморегульованим організаціям з метою досягнення певних загальносоціальних цілей, при цьому остаточно не усуває своїх повноважень стосовно регулювання відповідної галузі. Держава при-

¹ Етатизм – напрям політичної думки, який розглядає державу як найвищий результат і мету суспільного розвитку. Етатизація – посилення втручання держави в економічне і політичне життя.

ймає певні законодавчі рамки саморегулювання, в яких можуть діяти саморегулювнi організації, проте вона лише за собою право переглядати правила і норми, розроблені саморегулювними організаціями з метою дотримання публічних інтересів [6].

При цьому виникають вимоги обов'язкового членства суб'єктів професійної діяльності у саморегулювній організації, страхування відповідальності спричинення шкоди третім особам членами саморегулювної організації (створення компенсаційних фондів) тощо [5].

Європейська модель саморегулювання передбачає можливість встановлення прямого державного регулювання у тих сферах, в які раніше були делеговані повноваження саморегулювним організаціям [6].

На сучасному етапі виокремлюють третю модель саморегулювання – змішану, яка містить у собі елементи двох названих моделей і застосовується у деяких країнах у своєрідному гібридному вигляді. Така модель застосовується у випадку, коли дотримання норм саморегулювання еквівалентне дотриманню норм законодавства. Вона не передбачає ні обов'язкового членства, ні обов'язкового дотримання норм. Можлива перевірка дотримання членами встановлених норм і застосування санкцій відносно організацій, що не дотримують ці норми. Іншим варіантом можуть бути правові санкції, що вживаються у звичайному порядку [5]. Тобто застосування заходів впливу за недотримання встановлених вимог здійснюється відносно самих саморегулювних організацій.

При змішаній моделі саморегулювання держава бере активну участь при здійсненні контролю за ефективністю схем з метою забезпечення їх відповідності регулятивним цілям законів, які вони замінюють. А у разі невдачі у сфері саморегулювання держава змушена втрутитися у ситуацію [5].

Для системи кредитної кооперації України більш прийнятною можна вважати європейську модель, у якій саморегулювання є доповненням державного регулювання і навпаки. Важливим можна назвати й той момент, що членство у СРО усіх учасників відповідного сектору є обов'язковим, а Уповноважений орган у разі неефективності діяльності СРО може відкликати делеговані повноваження.

Сьогодні в Україні існує три організації, яким може бути надано статус СРО кредитних спілок: Національна асоціація кредитних спілок України (НАКСУ), заснована у 1994 році, Всеукраїнська асоціація кредитних спілок (ВАКС), заснована у 2003 році, та Всеукраїнська асоціація кредитних спілок військовослужбовців та працівників силових відомств (ВАКСВУ), заснована у 2004 році. Слід зазначити, що нині найбільш активну діяльність на ринку кредитної кооперації здійснюють ВАКС та НАКСУ.

Зазначені асоціації є установами представницького типу, основними функціями яких є консультування кредитних спілок з фінансових, правових та бухгалтерських питань; участь в розробці та лобюванні повноцінного законодавства для кредитних спілок України; захист інтересів кредитних спілок та їх членів перед центральними та місцевими органами виконавчої влади; вивчення та узагальнення передового досвіду роботи кредитних спілок; розробка внутрішніх операційних стандартів з метою уніфікації діяльності кредитних спілок-членів; пропаганда ідей фінансової кооперації серед широких верств населення України тощо.

Чинним законодавством не передбачено обов'язкове членство кредитних спілок в асоціаціях, а тому із загальної кількості кредитних спілок членами асоціацій є 396, тобто 63%. Станом на 31.12.2013 ВАКС представляє інтереси 257 кредитних спілок (41% від загальної кількості), а членами НАКСУ є 139 кредитних спілок із різних областей, що складає 22% від загальної кількості кредитних спілок в Україні. Решта – 228 кредитних спілок (майже 37% від загальної кількості) не є членами жодної із асоціацій. Ураховуючи зазначене, можна припустити, що дані кредитні спілки не підтримують належного рівня стандартизації, комунікації та контролю з боку системи, а тому ступінь ризику для їх членів є значно вищим.

Обидві асоціації діють на ринку досить давно і вже встигли організувати певне сервісне середовище для своїх членів-учасників, що може стати фундаментом для подальшої роботи СРО. Так, наприклад, ВАКС активно співпрацює з добровільним об'єднанням кредитних спілок «Програма захисту вкладів», учасником якого може стати будь-яка кредитна спілка, аудиторською фірмою «ABC-Центр» та міжнародною благодійною організацією «Український освітній центр реформ». При НАКСУ створено Стабілізаційний фонд, Центральний резерв ліквідності, Фонд технічної допомоги, програма «Старт», а також постійне друковане видання «Бюлетень кредитних спілок України».

Отже, на ринку кредитної кооперації частково створені умови для діяльності СРО. Обидві асоціації добре знайомі з даним сегментом, максимально наближені до нього і знають на практиці головні проблемні питання, а також мають свої пропозиції щодо комплексного їх вирішення.

На нашу думку, надання такого статусу одній з асоціацій має стати виваженим кроком на шляху перебудови системи кредитної кооперації. Необхідно врахувати не лише кількість об'єднаних навколо асоціації кредитних спілок, а й наявність та ефективність функціонування установ сервісної інфраструктури у їх структурі, загальну успішність членів асоціації, кількість кредитних спілок-учасниць, які стали банкрутами, наявність достойної програми/стратегії для подальшої діяльності, а також початкового фінансового фундаменту.

Оскільки такий статус може отримати лише одна організація і перед нею основним завданням має стати захист прав споживачів фінансових послуг – членів кредитних спілок, то засновниками СРО мають стати всі кредитні спілки, які на момент її створення матимуть діючі ліцензії на залучення внесків (вкладів) на депозитні рахунки, а не 30% як це визначено чинним законодавством [11]. У подальшому обов'язковою умовою для отримання такої ліцензії має стати членство у СРО. Кредитні спілки, які не матимуть відповідної ліцензії і не плануватимуть її отримати у майбутньому, протягом визначеного уповноваженим органом часу повинні будуть отримати членство у СРО кредитних спілок, сплачувати внески та звітувати відповідно до визначених СРО вимог. За учасниками СРО кредитних спілок лишається право участі в інших об'єднаннях кредитних спілок (всеукраїнських, обласних тощо).

На початковому етапі функціонування СРО спільно з державним регулятором має здійснювати регулювання та нагляд за діяльністю кредитних спілок (перевірки, пруденційний нагляд). Крім того, СРО повинна мати повноваження щодо проведення щорічної аудиторської перевірки кредитних спілок, навчання фахівців, видавничої діяльності (публікація фінансо-

вої звітності КС), взаємодіяти з державним регулятором щодо розробки уніфікованих процедур надання послуг та ведення документації, а також займатися врегулюванням спорів між кредитними спілками та їх членами (арбітраж для кредитних спілок), що значно зменшить навантаження на його апарат та надасть змогу більш детально підходити до кожного окремого випадку. Згодом повноваження щодо перевірок та пруденційного нагляду можуть бути повністю передані СРО.

Разом із тим за прикладом Литви при СРО необхідно запровадити здійснення моніторингу діяльності кредитних спілок через систему типу AKIS (OKO), яка дає змогу переглядати та аналізувати індивідуально показники будь-якої кредитної спілки, а саме: основні показники діяльності, рейтинги, баланс дня, звіти для регулятора, структура кредитів, депозитів, активів та пасивів, середньозважені процентні ставки, структура пайовиків, зведена інформація платіжних карток, якість боргового портфеля тощо. Крім того, за допомогою системи можна порівнювати кредитні спілки між собою за показниками, порівнювати показники кредитної спілки із середньостатистичними показниками всієї системи, графічно зображувати показники тощо. Доступ до інформації повинні мати всі установи системи кредитної кооперації, крім кредитних спілок (вони лише ведуть та вносять інформацію про свою діяльність). Доступ до даної системи повинен мати і регулятор. Це дасть змогу усунути бюрократичний обов'язок кредитних спілок щоквартально надсилати звіти у паперовому та електронному вигляді, а також дозволить більш оперативно реагувати на зміни у показниках діяльності кредитних спілок.

СРО з визначеною періодичністю готуватиме та надаватиме державному регулятору звіти індивідуального моніторингу кредитних спілок та моніторингу всієї кооперативної системи. Зміст, строки та порядок подання звітів встановлюється самим Уповноваженим органом. Фінансування статутної діяльності СРО має здійснюватися за рахунок внесків її учасників (вступних, періодичних, цільових, добровільних) та інших джерел, не заборонених законодавством.

Державний регулятор, який делегував частину своїх повноважень СРО кредитних спілок, має займатися виключно веденням Державного реєстру фінансових установ (реєструє кредитні спілки та їх відокремлені підрозділи), видавати та переоформляти ліцензії, спільно з СРО розробляти зміни до нормативно-правової бази кредитних спілок. У випадку отримання повідомлення від СРО про появу загрозованої ситуації із піднаглядними установами спеціалісти регулятора можуть бути залучені до проведення спільної перевірки. Крім того, право застосування заходів впливу до кредитних спілок має лишитися за регулятором.

Слід звернути увагу на те, що створення СРО є одним із кроків перебудови вітчизняної системи кредитної кооперації. Крім СРО, необхідно створювати й інші установи кредитної кооперації: регіональні об'єднані кредитні спілки (одна ОКС у кожній області, при якій діятиме стабілізаційний фонд) та об'єднану кредитну спілку національного рівня, при якій функціонуватиме фонд гарантування внесків (вкладів) членів кредитних спілок на депозитні рахунки.

Отже, створення СРО на ринку кредитної кооперації є актуальним питанням і, незважаючи на значну критику (недосконала правова система України, система державного регулювання практично не передбачає можливості застосу-

вання саморегулювання, незначний досвід діяльності таких організацій тощо), заслуговує на увагу з боку держави.

Діяльність СРО має свої переваги у порівнянні з державним регулюванням, а саме: забезпечення відповідальності та прозорості діяльності учасників, застосування спеціалізованих знань на ринку кредитної кооперації та фінансування його розвитку, миттєве реагування на виникнення кризових явищ, більш детальний розгляд звернень громадян з подальшим врегулюванням скарг та претензій споживачів, постійна методична підтримка учасників та інформування про зміни у законодавстві. Разом із тим саморегулювання має певні ризики, зокрема корисливій дії СРО, які можуть бути спрямовані на роботу в інтересах своїх учасників, а не в інтересах третіх осіб, які є споживачами послуг членів СРО.

Висновки

Нині діяльність кредитних спілок лишається проблемною, а система кредитної кооперації не отримує належної підтримки з боку держави. Разом із тим державне регулювання в Україні передбачає надмірність повноважень щодо встановлення вимог, правил та стандартів діяльності кредитних установ, що призводить до значних бюджетних витрат та не впливає на подальший розвиток піднаглядних установ. Одним зі способів виведення кредитних спілок із застою, в якому вони опинилися після кризи, стабілізації системи кредитної кооперації в Україні та при цьому скорочення навантаження на державу може стати саморегулювання.

Функціонування СРО може мати як позитивні, так і негативні сторони, тому запровадження тієї чи іншої моделі саморегулювання в Україні має бути глибоко дослідженим та обдуманим процесом.

Контролюючий орган може делегувати частину своїх повноважень СРО кредитних спілок, але при цьому лишити можливість їх відкликання, у разі неефективності саморегулювання. При цьому делегування повноважень має здійснюватися у міру зміцнення СРО. Основними повноваженнями з боку контролюючого органу мають стати повноваження щодо державної реєстрації/перереєстрації кредитних спілок як фінансових установ, ліцензування та удосконалення нормативної бази.

Держава має стати ініціатором запровадження повноцінного саморегулювання та законодавчо сприяти цьому процесу (розробка профільного законодавства; чітке розмежування повноважень, які є виключно державними та тих, що можуть бути делеговані СРО; розробка системи взаємодії СРО з Уповноваженим органом та контролю за реалізацією СРО делегованих повноважень, а також системи санкцій за порушення; встановлення рівня відповідальності СРО перед споживачами фінансових послуг – членами учасників СРО).

Список використаних джерел

1. Левченко В.П. Розвиток ринку небанківських фінансових послуг: монографія [текст]: монографія / В.П. Левченко. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 368 с.
2. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: [http://http://nfp.gov.ua/](http://nfp.gov.ua/)
3. Звіт про діяльність Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, за 2013 рік

[Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://nfp.gov.ua/files/docs/zvit/%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82%202013.pdf>

4. Звіт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг за 2012 рік [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://nfp.gov.ua/files/docs/zvit/%D0%A0%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82%202012_1.pdf

5. Рекуненко І.І. Особливості діяльності саморегульованих організацій на ринку фінансових послуг / І.І. Рекуненко, Є.П. Бондаренко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць. – Суми, 2010. – Т. 29. – С. 394–407.

6. Філатова Н.Ю. Феномен саморегулювання в контексті становлення інституту саморегульованих організацій в Україні / Н.Ю. Філатова // Теорія і практика правознавства. [Електронне наукове фахове видання]. – 2011. – № 1.

7. Гарбар Ж.В. Діяльність саморегульованих організацій на фінансовому ринку України / Ж.В. Гарбар // Наука й економіка. – 2012. – Т. 1. – Вип. 4 (28). – С. 17–23.

8. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12.07.2001 №2664–III [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>

9. Закон України «Про кредитні спілки» від 20.12.2001 №2908–III [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: [http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/про кредитні спілки](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/про%20кредитні%20спілки)

10. Проект Закону про внесення змін та доповнень до Закону України «Про кредитні спілки» (щодо створення саморегульованої організації кредитних спілок) (реєстраційний №6010 від 28.01.2010) [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://a-kryvenko.blogspot.com/2012/07/httpw1.html>

11. Положення про делегування національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, окремих повноважень одній із всеукраїнських асоціацій кредитних спілок: розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 03.10.2006 №6280 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1186-06>

УДК 314.74

О.О. КОРНІЄНКО,

аспірант, Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України

Вплив основних макроекономічних показників на сучасні міграційні потоки в умовах глобалізації

У статті досліджено динаміку основних макроекономічних показників України з прогнозом до 2017 року. Показано, що динаміка макроекономічних показників у період з 2007–2015 років та згідно з прогнозом до 2017 року стабільно перебуває в негативній зоні. Як основні причини цієї ситуації визначені: скорочення числа західних компаній на ринку і погіршення інвестиційного клімату в Україні. Схематично виділені основні міграційні потоки з України та в Україну з інших країн. Проаналізовано вплив основних макроекономічних показників на сучасні міграційні потоки в умовах глобалізації.

Ключові слова: міграційні потоки, глобалізація, ВВП, державний борг, індекс споживчих цін, сальдо рахунку поточних операцій, Standard & Poor's Ratings Services.

Е.А. КОРНИЕНКО,

аспірант, Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України

Влияние основных макроэкономических показателей на современные миграционные потоки в условиях глобализации

В статье исследована динамика основных макроэкономических показателей Украины с прогнозом до 2017 года. Показано, что динамика макроэкономических показателей за период с 2007–2015 годов, а также согласно прогнозу до 2017 года стабильно находится в отрицательной зоне. В качестве основных причин этой ситуации выделены: сокращение числа западных компаний на рынке и ухудшение инвестиционного климата в Украине. Схематически определены основные миграционные потоки из Украины и в Украину из других стран. Проанализировано влияние основных макроэкономических показателей на современные миграционные потоки в условиях глобализации.

Ключевые слова: миграционные потоки, глобализация, ВВП, государственный долг, индекс потребительских цен, сальдо счетов текущих операций, Standard & Poor's Ratings Services.

О.О. KORNIENKO,

a graduate student of Institute of demography and social researches named after M.V. Ptukha national academy of sciences of Ukraine

Influence of basic macroeconomic indexes on modern migratory streams in the conditions of globalization

The article deals with the study of the dynamics of the main macroeconomic indicators of Ukraine is forecast to 2017. It has been shown that the basic dynamics of macroeconomic indicators for the period 2007–2015, with projections to 2017, is stable in the negative zone. Presented premise of reducing the number of foreign companies in the market and the deterioration of the investment climate in Ukraine. Schematically shows the main migration flows from Ukraine and Kazakhstan. The basic of the country where, and with whom directed migration flows. Shows the influence of the main macroeconomic indicators on migratory movements in the context of globalization.

Keywords: migration flows, globalization, GDP, public debt, indeks consumer prices, the current account balance, Standard & Poor's Ratings Services.